

Vermes Ádám

Ukrán–magyar konfliktus

Önérdekkövetés egy nagyhatalmi játszma árnyékában

Bevezető

Az ukrán–magyar konfliktus az elmúlt időszak egyik legnagyobb érdeklődésre számot tartó külpolitikai fejleménye hazánk szempontjából, hiszen tagadhatatlanul kapcsolódik a nyugati nagyhatalmak által is folyamatosan nyomon követett orosz–ukrán konfrontációhoz, miközben Kárpátalján továbbra is több mint százezres létszámú magyar kisebbség él, ami a határon túli magyarok sorsát prioritásként kezelő magyar kormány szempontjából kulcsfontosságúvá és jelképevé is teszi a kérdést. A konfliktus *casus belli*je, hogy Ukrajna a keleti országrészben zajló oroszajkú szakadárak elleni harc árnyékában a területi integritását és az ország identitását féltve sorban hozza az országban élő kisebbségeket (köztük a magyarokat) több szempontból is hátrányosan érintő törvényeket. Elemzésemben *egyrészt* azt szeretném megvizsgálni, hogy milyen konkrét döntések állnak a konfliktus kirobbanása mögött. *Másrészt* azt, hogy egészen pontosan milyen motivációk állhatnak az egyes szereplők (Ukrajna, Magyarország) viselkedése mögött. *Harmadrészt* pedig azt, hogy mik a nemzetközi szereplők reakciói, és milyen következtetéseket vonhatunk le mindebből az üdvözítő és sikerre vihető külpolitikai stratégia kialakítása tekintetében. A különféle motivációk feltárását azért is tartom különösen

fontosnak, mert véleményem szerint csak ezek megértése révén válik kézzelfoghatóvá, hogy miért is reális lehetőség a konfliktus további eszkalálódása és az ebből fakadó veszélyek valóságossá válása, amit minden bizonnyal mindenki szeretne elkerülni.

Baljós árnyak

A konfliktus kezdőpontja lényegében a 2017 szeptemberében az ukrán törvényhozás által elfogadott új oktatási törvény, amelynek értelmében az országban élő összes kisebbségnek a tantárgyak túlnyomó többségét ukrán nyelven kell tanulnia a középiskolákban, illetve a felsőoktatási intézményekben. A törvény elfogadása előtt a kárpátaljai magyar iskolákban minden tárgyat magyarul oktattak a tanárok, a kivételt ez alól természetesen az ukrán nyelv- és irodalomórák képezték. Az új törvény szerint azonban csak az általános iskola első négy osztályában marad fenn az eredeti állapot, a felsőbb osztályokban bizonyos tantárgyakat ukránul tanulnának; hogy mennyit, azt a törvény nem határozza meg, így kérdéses, mely tárgyak tanítása folytatódna magyarul a törvény hatálybalépése után.

A felsőoktatásban eddig két felsőfokú intézmény biztosított magyar nyelvű képzést Ukrajnában: az Ungvári Nemzeti Egyetem és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar (Beregszászi) Főiskola. A kérdés velük kapcsolatban az, hogy mennyiben vonatkozik rájuk az új szabályozás, mely szerint az állami fenntartású felsőoktatásban az ukrán az oktatás nyelve; hiszen a Beregszászi Főiskola például semmilyen ukrán állami támogatásban nem részesül, szinte kizárólag magyar alapítványi pénzből működik.

A törvény átgondolatlanságát mutatja, hogy Ukrajna nem is annyira titkoltan szeretne valamiféle gátat szabni annak a gyakorlatnak, hogy sok Kárpátalján élő ukrán anyanyelvű szülő is magyar iskolába íratta a gyermekét abban a reményben, hogy a magyar nyelv alapos megtanulásával később magyar állampolgársághoz és ezáltal az uniós munkavállalást és letelepedést megkönnyítő útlevelhez juthatnak az utódaik. Ám az új oktatási törvénnyel az ukrán kormány nem érné el ezt a célkitűzést, hiszen a magyar nyelv megtanulására továbbra is lehetőségük lenne a magyar iskolákba beiratkozott ukrán diákoknak, sőt a közismereti tárgyakat immáron az ukrán anyanyelvükön tanulhatnák ezekben az intézményekben is.

Magyarország a törvény elfogadására reagálva kijelentette, hogy amíg Ukrajna nem módosítja a jogszabályt, addig Magyarország teljes mértékben blokkolni fogja Ukrajna NATO- és uniós csatlakozási tárgyalásait és az ezen a téren zajló magasabb szintű egyeztetéseket. Ukrajna erre azzal vágott vissza, hogy hónapokig nem volt hajlandó megadni az új kijevi magyar nagykövet fogadó nyilatkozatát (*agrément*), amelyet a magyar külügy többször is erősen sérelmezett a sajtóban üzengetve. Az ukrán külügy válaszában felhívta a magyar fél figyelmét, hogy a diplomácia szabályai szerint a fogadó országnak nem kötelessége hivatalosan is megmagyarázni a döntését az *agrément* meg nem adásáról, így addig marad fenn ez az állapot, amíg azt az ukrán fél jónak látja.

Az oktatási törvény tehát nagyon heves konfliktust eredményezett a két állam között, azonban azt a kárpátaljai magyar érdekképviseletek is elismerik és az ukrán kormánykommunikáció is azt hangsúlyozza a

törvénnyel kapcsolatban, hogy fontos lenne az ukrán nyelv hatékonyabb oktatása, mert ennek hiányában a kárpátaljai magyar diákok továbbtanulási lehetőségei jelentősen lecsökkennek Ukrajnán belül. Arról nem is beszélve, hogy az államnyelv ismeretének hiánya a hivatalos ügyek intézése vagy az Ukrajna más területein történő munkavállalás során is egy nagyon komoly akadályt jelent ma is a kárpátaljai magyarok számára. Márpedig azt világosan látni kell, hogy Magyarországnak is az az érdeke, hogy a kárpátaljai magyarok a szülőföldjükön is képesek legyenek magyarként boldogulni, máskülönben Kárpátalja elukránosodása elkerülhetetlenül, Kijev beavatkozása nélkül is be fog következni a tömeges elvándorlás következtében.

A következő említésre méltó esemény a KMKSZ székházának 2018. február 27-én történő felgyújtása, amely tovább élezte a két fél közötti konfliktust, mivel Budapest úgy érezte, hogy az ukrán hatóságok nem határolódtak el teljes mértékben a cselekménytől. Erre válaszul Ukrajna magyarországi rendkívüli és meghatalmazott nagykövete, Nepop Ljubov a magyar sajtónak körbeküldött írásában reagált. Ebben először is nyomatékosan felhívta a figyelmet azokra az ukrán hivatalos nyilatkozatokra, amelyekben elítélték a támadást; aztán emlékeztetett, hogy a KMKSZ-iroda elleni első, kisebb visszhangot kiváltó támadás elkövetői a lengyel Falang nevű szélsőséges szervezethez tartoznak, akiket az ukrán hatóságok már őrizetbe is vettek. Ugyanebben a levélben a nagykövetség konkrétan meg nem nevezve ugyan, de Oroszországot vádolta az ukrán–magyar ellentétek szításával, mert egyedül neki áll az érdekében a konfliktus eszkalálódását elősegítő akciók megszervezése. Ezzel a konfliktusban először került elő hivatalosan is Oroszország, mint a konfliktus szítása mögött álló szereplő. A

nagykövetasszony sejtése ráadásul később beigazolódni látszott, amikor az elkövetők elfogása után arra utaló nyomok kerültek napvilágra, hogy az orosz befolyás alatt álló Dnyeszter-menti Moldáv Köztársaság nemzetbiztonsági minisztériumának munkatársa volt a támadás felbujtója.

A magyar–ukrán viszony megromlásában a fent ismertetett események is fontos szerepet játszottak, de talán még ezeknél is fontosabb a kettős állampolgárság kérdése körül kibontakozott vita. A kérdés akkor került először reflektorfénybe, amikor az ukrán állami hírügynökség nyilvánosságra hozott egy rejtett kamerás felvételt 2018 szeptemberében, amelyen kárpátaljai magyarok állampolgársági esküt tettek a beregszászi magyar konzulátuson. A felvételt egy állományban lévő, beépített ukrán határőr készítette, ami arra utal, hogy az ukrán hatóságok már kiemelt figyelmet fordítanak az ügy felderítésére.

A kérdés háttérében az áll, hogy Ukrajnában nincs kodifikálva a kettős állampolgárság intézménye, azonban a gyakorlatban eddig nem tiltották. Emögött elsősorban az áll, hogy Ukrajna ugyan nem szeretné, hogy az ország keleti részén élő oroszajkú népesség elkezdené tömegesen felvenni az orosz állampolgárságot, azonban a betiltás mellett sem szívesen köteleznék el magukat a törvényhozók, mivel az ukrán parlamenti képviselők egy jelentős része is rendelkezik második (sőt harmadik) állampolgársággal. A vita októberre odáig fajult, hogy az ukrán külügyminisztérium október 4-én kiutasította a beregszászi magyar konzult Ukrajna területéről. Magyarország erre válaszul szintén kiutasított a területéről egy, a budapesti ukrán nagykövetségen dolgozó konzult. A helyzet ideáig fajulásának lehetősége végig benne volt a levegőben, mert a

magyar kettős állampolgársági program a kezdetektől fogva rengeteg problémával küszködött a már említett ukrán jogi szabályozási hiányosságok miatt. Ennek következtében a magyar elhárítás nem tudott kommunikálni az ukrán hatóságokkal arról, hogy az egyes, magyar állampolgársági kérelmet benyújtó személyekről mit tudnak Ukrajnában. Ennek egyik kellemetlen következménye az lett, hogy az ukrán maffia rátelepedett a programra, és így jelentős embertömeg jutott jogtalanul magyar állampolgársághoz Ukrajnában. A magyar állam számára ez azért is jelenthet még a későbbiekben súlyos problémát, mert az Egyesült Államok emiatt már többször a magyar vízummentesség eltörlésével fenyegetőzött, amely egy rendkívül határozott és ritka lépés lenne két szövetséges állam között. Emellett az elmúlt időszakban az európai uniós tagállamok hírszerzéseinek figyelmét is felkeltette a magyar állampolgársági program Ukrajnában, hiszen ezen keresztül olyan személyek szerezhettek uniós magyar útlevelel szabad bejárást az Európai Unióba, akik adott esetben komoly nemzetbiztonsági kockázatot vagy fenyegetést is jelenthetnek.

A konfliktus legfrissebb fejleményeként 2018. október 4-én Ukrajna egy új nyelvtörvényt is elfogadott, amely világosan deklarálja, hogy Ukrajnában az egyetlen állami és egyetlen hivatalos nyelv az ukrán. A törvény olyan drasztikusnak is nevezhető részeket is tartalmaz, mint például hogy az államnyelv nyilvános elhanyagolása és megsértése büntetőjogi felelősséget von maga után, adott esetben akár három évig terjedő szabadságvesztéssel is büntethető. Emellett a filmeket kötelező lenne szinkronizálni, de legalábbis feliratkozni kell ukrán nyelven, a sajtó pedig két nyelven csak akkor jelenhet meg, ha az egyik ezek közül az ukrán.

Az új nyelvtörvény különösen hátrányosan érinti az ukrainai kisebbségeket, köztük a kárpátaljai magyarságot; viszont beleillik Petro Porosenko elnök elmúlt időszakban megfigyelhető politikai agendájába, melynek eklatáns példája, hogy az elnök plakátjain Ukrajna-szerte a következő felirat olvasható: „Az államnyelv az egység záloga!”. Ez a politikai szál átvezet bennünket a következő kérdésünkhöz, miszerint milyen motivációk húzódnak meg Ukrajna fentebb ismertetett intézkedései mögött.

Balsors ül e tájon – Ukrajna motivációi

Ukrajna álláspontjának és motivációinak teljes körű megértéséhez érdemes az eseményeket történeti kontextusban, diakronikusan is megvizsgálnunk. Ukrajna mai területe történelmileg több régiós nagyhatalom ütközőzónájában volt mindig is, és ennek megfelelően egy rendkívül heterogén népességet örökölt önállóvá válása után. Nyugaton jelentős egykori lengyel területek találhatóak, amelyek mind a mai napig komolyan szúrják a lengyel nacionalisták szemét, ráadásul a gazdaságilag megerősödött és munkaerőhiánnyal küzdő Lengyelország komoly vonzerővel bír az itt élő, jól képzett munkaerő számára, így egy szépen lassan kiürülő, elnéptelenedő régióról beszélhetünk. Ezt a helyzetet csak tovább súlyosbítja, hogy az elkövetkező időszakban várhatóan az olyan nyugati EU-tagállamok, mint pl. Németország, tovább fogják egyszerűsíteni az ukránok munkavállalását, mivel sokkal kisebb társadalmi ellenállásra lehet számítani velük kapcsolatban (főleg az egykori NDK területén), mint a Közel-Keletről érkező bevándorlók esetében.

A többi határ menti területen sem jobb az ukránok helyzete: a moldáv határ mentén egy etnikailag igen heterogén lakosságot találunk, míg a keleti határon túlnyomó többségben van az oroszajkú népesség. A helyzet súlyosságát és akutságát ez utóbbi területen jól érzékelteti, hogy a kormányzatban már azt a kérdést is vizsgálják, hogy mi a teendő akkor, ha a 2019. márciusi elnökválasztás során néhány itt található megye kijelenti, hogy nem fogadja el az eredményt, politikai káoszba taszítva ezzel a már egyébként is több sebből vérző országot.

A fenti problémákat csak tovább súlyosbítja, hogy a heterogén lakosság nagyon komoly mértékben csökken: az egykor 52 milliós országban a 2001-es népszámláláskor már csak 44 millió állampolgárt regisztráltak, azóta politikai okok miatt nem is tartanak hivatalos népszámlálást, azonban sejthető, hogy már 40 millió fő alatt lehet az ország jelenlegi lakossága, főként akkor, ha a Krím-félsziget, illetve a szakadár keleti területek lakosságát nem számítjuk bele.

Ebből a rövid áttekintésből is világosan látszik, hogy az önálló ukrán államiság egy nagyon érzékeny téma, amelyet az ukrán vezető politikusok mostanság rendkívül gyakran megpendítenek nacionalista szólamok kíséretében. Ezzel kapcsolatban osztom azt a széles körben elterjedt magyarázatot, hogy a 2019-es elnökválasztás kampánya máris elkezdődött: a jelenlegi kormányzat ilyen hazafias jellegű szólamokkal és akciókkal kívánja maga mögé állítani a nacionalista érzelmű szavazókat.

A helyzet jobb megértéséhez érdemes tudnunk, hogy a közvélemény-kutatások az elmúlt időszakban rendre az ellenzéki Julia Timosenkót mérik

az első helyre, míg a jelenleg hivatalban lévő Porosenko elnök csak a második-harmadik helyet szerezne meg, ha most tartanák a választásokat. Ennek oka elsősorban az, hogy a 2014-ben megválasztott Porosenko nem sok eredményt tudott felmutatni mindeddig: a keleti szeparatista államokat nem sikerült katonailag megtörni és a szimbolikus jelentőségű Krím-félsziget tekintetében sem körvonalazódik Ukrajna számára kedvező megoldás (sőt inkább romlik a helyzet – ld. a Kercsi-szorosnál történt incidenst). Azonban mindezek ellenére azt is látni kell, hogy a nacionalista hangulatkeltés mögött valódi félelmek is meghúzódnak, hiszen a Krím-félsziget orosz anektálásával Ukrajna területi integritásának elvesztése egyszeriben valós és reális lehetőséggé vált. A fent említett két tényező (a homogén népesség hiánya, illetve a nagyhatalmak ütközőzónájában található terület) nagyban növeli a szeparatizmus kockázatát, s ez komoly veszélyt jelent a független ukrán államiségra.

Összefoglalva Ukrajna motivációt azt láthatjuk, hogy alapvetően a szeparatizmustól és a tömeges kivándorlástól való félelem magyarázza Ukrajna lépéseit a konfliktusban, azonban a háttérben már megjelenik a 2019-es elnökválasztásra való felkészülés is a politikai szereplők részéről. Mindezen tényezők figyelembevételével már könnyebben érthetőek az ukrán kormányzat gyakran túlzásokba eső intézkedései és reakciói.

Régmúlt nagyság nyomában – Magyarország motivációi

A magyar motivációk – az ukránnal szemben – már komolyabb viták tárgyát képezik. Egyes értelmezések szerint Budapest célja a magyar befolyás visszaszerzése Kárpátalján a rendkívül könnyen teljesíthető feltételeket

támasztó állampolgársági program segítségével, ezzel ugyanis nemcsak az ott élő magyar kisebbséget lehet újra magyar állampolgársággal felruházni, hanem a magyar uniós útlevél számos olyan ember számára is vonzó lehet, akiknek a magyar etnikuma erősen kétséges (ld. kárpátaljai ruszinok).

Magyarország szempontjából ésszerűnek tűnik ez a befolyásszerzési mód, hiszen Kárpátalja *de jure* visszacsatolását egyrészt minden bizonnyal soha nem fogadnák el a nyugati nagyhatalmak (sőt valószínűleg a térség más kisebb országai sem), másrészt a tényleges visszacsatolás az anyaország területéhez olyan anyagi terheket róna az országra, amelyet az nagy valószínűséggel nem bírna el.

Ehhez a kérdéskörhöz kapcsolódik, hogy Budapest Kárpátalja fejlesztéséért felelős miniszteri biztost nevezett ki Grezsa István személyében, amit Kijev egyértelműen olyan lépésként értelmezett, amellyel a magyar kormány beleavatkozik Ukrajna belügyeibe, és olyan látszatot kelt, mintha Kárpátalja Magyarország területéhez tartozna. Ukrajna kilátásba is helyezte, hogy kitiltja a területéről a miniszteri biztost, amennyiben Magyarország nem szolgál világos magyarázattal arra, hogy milyen okból hozta létre ezt a tisztséget. Kijevet aggasztó fejlemény az is, hogy a következő években Magyarország a duplájára kívánja növelni a Honvédség költségvetését; ezt a magyar kormányzat Donald Trump amerikai elnök kérésével indokolta, aki nyomatékosan kijelentette, hogy a NATO-tagállamoknak növelniük kell a védelmi kiadásukat, hogy azok elérjék a GDP legalább 2 százalékát. Ennek keretében többek között a légvédelem és a légierő is jelentős fejlesztésekkel számolhat az elkövetkező időszakban. Emellett Magyarország folyamatosan növeli a területvédelmi önkéntes tartalékos katonák létszámát, illetve megemeli a hadkötelezettségi korhatárt 40-ről 50-re. A magyar honvédelmi

miniszter, Benkő Tibor az utóbbi lépéseket azzal indokolta, hogy a korábban elfogadott Zrínyi 2026 nevű honvédelmi és haderőfejlesztési program irányozza elő, hogy 30 ezer aktív és 20 ezer önkéntes tartalékos katonának kell az ország rendelkezésére állnia a program befejeztével. Ezek a lépések a két ország közötti kapcsolatok normál állapotában valószínűleg nem keltenék fel Ukrajna érdeklődését, hiszen alapvetés, hogy minden országnak szuverén joga önvédelmi képességeinek fejlesztése. Azonban Magyarország kárpátaljai aktivitása az elmúlt időszakban már olyan méreteket öltött (legyen szó akár gazdasági, akár politikai értelemben vett aktivitásról), hogy jelen helyzetben Budapest minden egyes lépésére a gyanú árnyéka vetül.

Egy másik megközelítés szerint Magyarországnak azért érdemes fenntartania a konfliktust és blokkolnia Ukrajna törekvéseit a lehető legtöbb fórumon, mert ezzel bizonyíthatja nemzetközi jelentőségét, amely a nyugati partnerekkel vagy éppen Oroszországgal való tárgyalások során komoly előnyt biztosíthat a magyar diplomácia számára. Amennyiben Ukrajna a NATO tagjává válna belátható időn belül, akkor példának okáért Oroszország szemében Magyarország jelentősége igencsak visszaesne, és csökkenne a magyar kormány mozgástere a keleti és a nyugati nagyhatalmak közötti egyensúlyozásban. Más kérdés, hogy az orosz „birodalmi érdekek” kiszolgálásának vádjá, amely egyre gyakrabban felmerül, amikor hazánk Ukrajna euroatlanti integrációját akadályozó viselkedése kerül szóba, Magyarország nyugati partnereinél csökkentheti jelentősen az ország érdekérvényesítő képességét. Ennek némileg ellentmond, hogy egyes hírek szerint Budapest éppen hogy a Washingtonnal való hűvösebb viszony feloldásához szeretne valamifajta eszközt találni, és

mivel Amerikának Ukrajna egy nagyon fontos terep Európában, a vitában való aktív részvételtől azt várják a magyar külpolitika irányítói, hogy Magyarország szerepe felértékelődik a Trump-adminisztráció szemében.

Emellett – ahogyan az ukrán félnél – a magyar kormány esetében is felmerülhet, hogy belpolitikai haszonszerzés motiválja a magyar külpolitika lépéseit a konfliktusban. Egyrészt Magyarországon sok választópolgárnak fontos, hogy olyan pártok legyenek hatalmon, amelyeknek prioritás a határon túli magyarok védelmének biztosítása, így az erre hivatkozva meghozott döntések és a konfliktus felvállalása ebben az ügyben növelheti a kormányzó pártok szavazatmegtartó és szavazatszerző képességét. Másrészt az elmúlt években rengeteg kárpátaljai magyar kisebbséghez tartozó ember szerzett magyar állampolgárságot és ezzel választójogot a magyar országgyűlési választáson, így az ő szavazatuk biztosítása is fontos motiváció lehet a regnáló kormánypártok számára. Ezt az értelmezést látszik alátámasztani az is, hogy idén októberben Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes törvényjavaslatot nyújtott be arról, hogy az uniós lakhellyel nem rendelkező magyar állampolgárok számára is megadja az aktív választójog gyakorlásának lehetőségét az európai parlamenti választásokon. Mivel a szomszédos országok közül Szerbia és Ukrajna az az ország, ahol jelentősebb magyar kisebbség él, de nem európai uniós tagállamok, minden valószínűség szerint elsősorban a vajdasági és kárpátaljai magyarok szavazati jogának megadásáról lehet szó. Ez azonban újfent egy olyan lépés a magyar fél részéről, amely konfliktushoz vezethet Ukrajnával a már korábban említett kettős állampolgársággal kapcsolatos jogi bizonytalanságok miatt.

Mindent összevetve tehát azt mondhatjuk, hogy Magyarországnak szerteágazó motivációi vannak a konfliktus fenntartásában az olyan külpolitikai jellegű célkitűzésektől kezdve, mint az ország nemzetközi jelentőségének biztosítása vagy a magyar befolyásszerzés Kárpátalján, egészen az olyan belpolitikai célokig, mint a kormánypártok hatalmi stabilitásának és legitimitációjának biztosítása.

Ukrajna és Magyarország motivációi a konfliktusban

Ukrajna	Magyarország
2019-es elnökválasztási kampány	Befolyásszerzés Kárpátalján
Szeperatizmustól való félelem	Nemzetközi jelentőség biztosítása
Tömeges kivándorlástól és népességcsökkenéstől való félelem	Belpolitikai haszonszerzés

Nyugaton a helyzet változatlan

Ahogy arra már korábban utaltam, a magyar külügy fentebb ismertetett stratégiai célkitűzéseit erősen veszélyezteti, hogy komoly hitelességromboló hatása lehet nyugati szövetségesei szemében, ha a magyar állam lépései azt a látszatot keltik, hogy Budapest több esetben is Moszkva érdekeinek megfelelően cselekszik az ukrán–magyar kapcsolatok kezelése során.

Maguk a konfliktusokhoz vezető ukrán lépések is Oroszországhoz, illetve az

oroszk kisebbséghez köthetőek, hiszen az oktatási törvényt is elsősorban a kelet-ukrajnai orosz fenyegetés miatt hozta meg Ukrajna, nem a magyar kisebbségek miatt (bár természetesen ők is kárvallottjaivá válhatnak).

A NATO hozzáállása azonban meglehetősen kétarcú a konfliktusban. Egyrészt Magyarország nem számíthat a NATO közbenjárására az ügyben, mivel amíg az ukrán–oroszk konfliktus rendezetlen marad, addig egyik nyugati hatalom sem fogja Ukrajnát felelősségre vonni a tevékenysége miatt. Jól mutatja ezt a hozzáállást, hogy Jens Stoltenberg NATO-főtitkár idén októberben azt nyilatkozta, hogy a magyar és az ukrán félnek egymás között kell rendeznie konfliktusukat, külső beavatkozásra nem számíthatnak. Másrészt azonban azt is látni kell, hogy NATO minden bizonnyal azért sem tett ennél többet az ügyben, mert jó néhány NATO-tagországnak sem érdeke, hogy Ukrajna belátható időn belül a NATO tagja legyen, így Magyarország külső nyugati nyomásgyakorlásra sem számíthat a közeljövőben. Ezt támasztja alá Elmar Broknak, a német kereszténydemokraták veterán EP-képviselőjének kijelentése is, aki szerint Németország sem támogatja Ukrajna NATO-csatlakozását, mert tartani akarják magukat a Borisz Jelcinnel, egykori orosz elnökkel kötött megegyezésükhöz, miszerint az Elbától keletre NATO-haderő permanensen nem tartózkodhat.

Uniós tisztségviselők és európai parlamenti képviselők részéről azonban érte komoly kritika a magyar kormány hozzáállását. Donald Tusk, az Európai Tanács lengyel elnöke az Európai Néppárt november 8-i helsinki kongresszusán úgy fogalmazott beszédében, hogy *„Ha támadod Ukrajnát és Putyint támogatód, ezzel az agresszor pártjára állsz, nem az áldozatéra,*

nem vagy kereszténydemokrata.”, utalva ezzel arra, hogy a Fidesz javaslatára írták át a kongresszusi határozati javaslatban a liberális demokrácia melletti kiállást a kereszténydemokrácia melletti kiállásra. A Fidesz német testvérpártjában, a CDU-ban politizáló Michael Gahler EP-képviselő pedig szintén rendkívül kritikusan nyilatkozott a magyar kormány Ukrajna-politikájáról, ami annak fényében lehet komoly figyelmeztetés a magyar fél számára, hogy a magyar viszonyokat jól ismerő Gahlert korábban Orbán Viktor egyik támogatójának tartották a német kereszténydemokratákon belül. Gahlera azt mondta, hogy Ukrajna NATO-csatlakozásának akadályozásával a magyar kormány nem is annyira titkoltan Oroszország érdekeinek érvényesülését segíti elő, ami számára teljesen elfogadhatatlan.

Oroszország érdekei valóban meglehetősen világosak: azt szeretné elérni, hogy legyen egy orosz befolyás alatt álló, de legalábbis semleges (akár megcsonkított) államalakulat az EU és Oroszország között, mivel a közös határszakasz jelenleg egyáltalán nem áll az érdekében. A NATO és az Európai Unió viszont a határok jelentős átrajzolását szeretné mindenáron elkerülni, mert az olyan precedenst teremtene, amely már közvetlen orosz fenyegetést jelentene a Balti-államok számára.

Mindez jól mutatja, hogy a magyar kormány a konfliktus fenntartásával vagy éppen továbbélézésével a nyugati szövetségeseitől való elszigetelődést kockáztatja, amely hosszútávon komoly és valós kockázatokat rejt magában. Már csak azért is, mert a magyar kormány 2010 óta többször is felvállalt rebellis lépéseket, amelyekkel dacolt a nyugati érdekekkel keleti mozgásterének növelése érdekében (ld. legújabban Nikola Gruevszki

egykori macedón miniszterelnök útlevél nélküli Magyarországra szökését, ami a magyar hatóságok tudta nélkül nehezen történhetett volna meg). Ráadásul az is egy komoly veszélyforrás, hogy a magyar külügy az elmúlt években folyamatosan háborús retorikát folytatott olyan ügyekben is, amelyeknek a súlya egyáltalán nem indokolta az ilyen stílusú fellépést („farkast kiáltott”). Ezzel a nemzetközi közösséget jogos panaszaival szemben is érzéketlenné tette, amire jobb példát keresve sem találhatnánk az ukrán nyelvtörvényénél, amelynek következtében tényleg sérültek a kárpátaljai magyarok jogai, ám a magyar külügy heves tiltakozását *business as usual* esetként kezelte a nemzetközi diplomácia.

Konklúziók

Mindent összevetve megállapíthatjuk, hogy mindkét vizsgált országnak megvannak a maga jól felfogott érdekei a konfliktus fenntartásában, sőt adott esetben élezésében. Ukrajna szempontjából nézve további szeparatista területek elszakadása újfent függőségi viszonyba döntheti az országot, ami egyértelműen Oroszország érdekét szolgálná. A tét nagysága mellett éppen ezért nagyon kockázatos a magyar külügy viselkedése a konfliktusban, mivel az események irányítása nagyon könnyen kicsúszhat a magyar kormány kezéből, és ennek beláthatatlan következményei lehetnek a régióra és magára Magyarországra nézve is.

Azt senki sem vonhatja kétségbe, hogy a magyar külpolitika elsődleges prioritásai között kell hogy legyen a Kárpátalján élő magyar kisebbségek jogainak védelme, azonban az eszközök megválasztásakor nagyobb körültekintéssel kellene lenni a napjainkra egyre inkább kiszámíthatatlanná

váló nemzetközi helyzetre. A nyugati szövetségeseinktől való elszigetelődés és az egyik szomszédunkkal való viszony végleges megromlása olyan következmények, amelyeket egy felelősen gondolkodó külpolitika egész egyszerűen nem engedhet megvalósulni. Az ukrán engedményekre (ld. a Velencei Bizottság ajánlásai alapján Ukrajna vállalta, hogy átdolgozza az oktatási törvényt, melynek hatálybalépését 2023-ig elhalasztották) a magyar félnek is engedményekkel kellene válaszolnia, amellyel bizonyíthatja, hogy nyitott a párbeszédre, és valóban a magyar kisebbség védelme érdekében cselekszik, máskülönben azt a látszatot fogja kelteni magáról, hogy szándékosan keresi a konfliktust, és más államok érdekeit tartja szem előtt a lépései megtervezésekor. Ebből a szempontból egyértelműen pozitív és előremutató fejleménynek tekinthető, hogy Magyarország megtette az első lépést a konfliktus rendezése felé azzal, hogy Grezsa István titulusát az ukrán fél számára is megfelelő Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja együttműködésének fejlesztéséért felelős miniszteri biztossá változtatta az eredeti, Ukrajna által kifogásolt megnevezésről. E gesztus kifizetődött: cserébe Ukrajna a hónapok óta tartó bizonytalanságot lezárva végre megadta az *agrémentet* Íjgyártó Istvánnak, és a megbízólevél átadására még várhatóan novemberben sor kerül – ezzel Ukrajna hivatalosan is elfogadja az új kijevi magyar nagykövet személyét. Ez a pozitív történés is csak alátámasztja azt az elemzésen végighúzódo meggyőződést, hogy az államközi kapcsolatokban az egymás motivációt hatványozottan figyelembe vevő és a kölcsönös tiszteleten alapuló párbeszédnek nincsen sikeresen alkalmazható alternatívája.